

Het recht op risico: de meerwaarde van risicovol spelen voor kinderen en hoe je dit ondersteunt in de praktijk

Conferentie Het Jonge Kind
24 maart 2021

Martin van Rooijen, pedagoog en onderzoeker, promovendus Universiteit voor Humanistiek Utrecht

Risicovol spel, wat is dat

Risky play: thrilling and exciting forms of play where fun and fear interlace that involve uncertainty and a risk of physical injury (Sandseter, 2010).

Elementen:

- kans op bezing
- evenwicht tussen uitdaging en vaardigheden ('Flow', Csikszentmihalyi, 1990)
- eigen keuze van het kind
- verschil tussen risico en gevaar (Tovey, 2007)

2

Categorieën risicovol spel

1. Snelheid: schommelen, glijden, fietsen, rennen
2. Hoogte: klimmen, muurtje, springen, speeltoestel
3. Ruig spel: met stokken spelen, stoeien, pakkertje
4. Riskante gereedschappen: hamer/timmeren, messen, zaag
5. Bij gevaarlijke elementen: vuur, water, rotsen
6. Verdwijnen: spelen zonder toezicht, afzonderen, verstopping
7. Zichzelf of een ding laten botsen
8. "Plaatsvervangend", kijken naar risico-spel anderen

(Sandseter, 2007; Kleppe 2017)

3

De meerwaarde van risico

- Ontwikkelen risico-competentie om zichzelf te beschermen (Lavrysen et al., 2017)
- Stimuleert de veerkracht en weerbaarheid (Gill, 2007)
- Vergroot het zelfvertrouwen (Lester & Russel, 2008)
- leren omgaan met risico's en gevaren ('zone naaste ontwikkeling')
- vergroot creativiteit, leert kinderen hun grenzen verkennen en hun kwaliteiten ontdekken (Tovey, 2011)
- komt ten goede aan hun toekomstig leven als een autonome en competente volwassene (Ungar, 2007/2008).
- Angststoornissen komen meer voor bij kinderen die niet geleerd hebben risicovolle uitdagingen aan te gaan (Sandseter & Kennair, 2011).

4

Het laatste kind op straat?

- binnen één generatie veranderd (Loux, 2007)
- Overbescherming (-sparadox) (Furedi, 2001)
- Risicomaatschappij (Beck, 1986)
- Angst voor verkeer en kinderlokken
- Gebruik TV, computer, smartphone
- Ouders die zich het vrije en avontuurlijke spelen van hun eigen kindertijd herinneren, zien minder mogelijkheden tot het zelfstandig buitenspelen van hun kinderen en voelen zich beperkt hierin (Gill, 2007)

5

Actuele ontwikkelingen

- Campagne VeiligheidNL: *Met een beetje risico komen ze er wel* (2017). 'Ouders willen risicospel, maar durven niet.'
- Groene Schoolpleinen: *Steeds meer scholen willen 'groene' schoolpleinen*. Financiering vanuit provincie en stedelijke overheid.
- Akkoord Innovatie Kwaliteit Kinderopvang.: 'We beschermen kinderen tegen grote risico's en leren ze omgaan met kleine risico's'.
- Nieuwe Wet Kinderopvang 2018: nieuwe risicomonitor geeft meer ruimte

6

Aanvaardbare risico's horen bij het spel van kinderen

- Angsten rondom veilig spelen zijn niet gegrond in cijfers en statistieken. De kans op een ernstige verwonding is **zeer laag** (Brussoni, et al., 2015)
- Het oplopen van licht letsel zoals blauwe plekken en schrammen is onvernijdelijk verbonden aan het spel van kinderen, is **aanvaardbaar letsel** en hoort bij het dagelijks leven van een kind (Wyver, Tranter, Naughton, Little, Sandseter, & Bundy, 2010; Brussoni, Olsen, Pike, & Sleet, 2012)
- Het is van belang om onaanvaardbare gevaren weg te nemen, maar tegelijkertijd niet alle aanvaardbare risico's te elimineren (Sandseter & Kennair, 2011)

7

Een pedagogische benadering van risico

- Spelen als intrinsiek waardevol (spelen om te spelen) **versus**
- Spelen als ontwikkelingsmodel (spelen om te leren).

Percepties van risico

- risico als negatief: bedreiging/gevaar **versus**
- risico als positief: om aan te gaan t.b.v. de zelfbeschikking van het kind

- Kohnstamm: 'liefdevolle verwaarlozing'

8

De ontwikkeling van risico-competentie

- Je kan ervan uitgaan dat de **meeste kinderen risicocompetent** zijn: zij kunnen zelf risico's inschatten en de juiste afwegingen maken om zichzelf te beschermen.
- 'Risicocompetentie is de competentie om in een **riskante situatie de mogelijkheden te zien en de afweging te maken** om er grensverleggend aan deel te nemen, ze te transformeren naar een meer aanvaardbare situatie (met inbegrip van stoppen van deelnamen) of helemaal niet deel te nemen, steunend op een reële inschatting van **eigen ervaringen en capaciteiten** en een reële risico-inschatting van de situatie.' (Lavrysen et al., 2017)

9

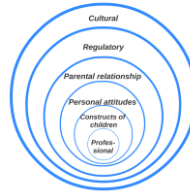
UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid De meerwaarde van 'Spelen met Spullen'

- "Het is verboden voor de kinderen om bovenop het speelhuisje te klimmen, maar jouw dochter mag dit wel tijdens het speekwartier omdat ik weet dat zij dat goed voor haar vindt."
- Illustratie van de soms tegenstrijdige belangen van de actoren: kinderen, hun professionele begeleiders, ouders en de organisatie.

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid Dilemma's van professionals bij de facilitering en begeleiding van risicovol spelen (Van Rooijen & Newstead, 2016)

Influencing factors on professional attitudes towards risk-taking in children's play

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid De Praktijk: Loose Parts 'Spelen met Spullen'

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid De meerwaarde van 'Spelen met Spullen'

- het meer bewegen van kinderen (speciaal meisjes)
- het verminderen van ruzies ("motivated, busy and engaged")
- sociale ontwikkeling, o.a. samenwerken
- creatieve ontwikkeling, verbeelding
- omgaan met risico en uitdaging, grenzen verkennen
- meer controle over eigen spel, alleen of samen
- Stimuleert zowel 'buitenkinderen' als 'binnenkinderen'
- Basisschool curriculum: draagt bij aan onder meer de ontwikkeling van de motoriek en balans, samenwerking en overleg, en ook verbetering van 'creative writing' (stellen)

(Lunchtime Enjoyment Activity and Play (LEAP), Hyndman e.a., 2014)

13

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid 'Affordance' Theorie

Verzorgen van passende/geschikte 'affordances' (handelingsmogelijkheden):

- *Versatility*: veelzijdigheid, veel mogelijkheden voor kinderen (hoogte, snelheid, stoeien etc)
- *Flexibility*: speelmateriaal en omgeving moet gemanipuleerd en veranderd kunnen worden door kinderen zelf
- *Complexity*: gevarieerdheid in risico-niveaus voor individuele kinderen (Gibson, 1979)

14

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid Eigen houding: Pedagogische sensitiviteit

- Ontvankelijk voor het perspectief, motieven, gevoelens en behoeften van het kind (Van Manen).
- M.a.w.: het goede doen, op het juiste moment, bij dit kind.

Risk and our pedagogical relation to children:

- zorgvuldige observatie
- je afvragen welke benadering dit kind nodig heeft
- zien wat het kind al kan
- zorgen voor uitdaging
- weten wanneer het kind alleen te laten (Smith, 1998)

15

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid De interventieladder (Van Rooijen, 2014)

1. Ze kunnen het alleen
2. Laten uitzoeken/ handen over elkaar
3. Bewust opletten/ oogje in het zeil
4. Zelf bedenken
5. De keus laten
6. Stimuleren
7. Opperen
8. Uitleg geven
9. Helpen
10. Voordoen
11. Bemoeien/voor hun doen
12. Sturen
13. Ingrijpen

16

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid De 'Playwork' benadering

- 'Play is the business of children themselves' (Gardner, 1974)
- *Adulteration*: Spel niet 'vergrotemenselijken'
- *Containment*: terughoudendheid, actief niets doen
- *Environmental modification*: uitdaging en nieuw
- Wanneer ben je wel nodig:
 - Help and support
 - Safety
 - Operational (Innovatie PARS Playwork 2020)

17

UvH Utrechtse Hogeschool voor de Arbeid Zijn er vragen?

- Contact: martin.vanrooijen@phd.uvh.nl
- @risicovospelen

Neem vooral contact op met uw vragen of opmerkingen over het onderwerp risicovol spelen. Martin draagt graag bij aan verdere verspreiding van achtergronden en informatie over de theorie en praktijk van 'risky play'. Tevens is hij betrokken bij de ontwikkeling van PARS Playwork trainingen in Nederland, voor meer informatie, neem contact op.

18